

Újlaki Lőrinc pecsétjei

Tartalom	
Bevezetés.....	3
Újlak	4
Egy neves magyar család rövid története	5
Újlaki Miklós élete	6
Újlaki Lőrinc élete és pályakezdése	9
Hivatal pecsétek	11
Magánpecsétek	13
A családi vonal vége.....	15
Forrás és irodalomjegyzék.....	17

Bevezetés

A szakirodalmakban az Újlaki Lőrinc címerének értelmezésével és annak eredetével kapcsolatban kezdetben egyet nem értés alakult ki a történészek között. A legfőbb tévedési pont a Hédervári nemzetségből való eredeztetés kérdésköre volt. Az Újlaki család leírásánál Nagy Iván, Lőrinc címerének elemzésénél pedig Báró Nyáry Albert¹ is ugyanúgy hozzáteszi a Hédervári vonalat. Ennek a tévedésnek később Botka Tivadar bizonyította be az ellenkezőjét, amikor is Kont Miklós nádor eredetét vizsgálta és bizonyítékkul több oklevelet is használt, amiből aztán kiderül, hogy a későbbi Újlaki családnak semmilyen vérségi kapcsolata nincs az említett nemzetséggel. A későbbi boszniai herceg címerábrázolásának pontos leírása ugyanakkor -Nagy Iván által is közölt módon - ismert volt: „a paizs négy udvarra oszlik, az 1-sőben van két szemközt álló oroszlán, első lábaikkal koronát tartva, a 2. és 3. udvarban két harántosan fekvő pólya látszik, a 4-ik udvarban egy fedeles vár-torony, vagy kút emelkedik, a paizs fölötti sisak koronájából koronás női alak emelkedik ki, feje fölé emelt két szétterjesztett szárnyakkal, a paizst foszladék, a két oldalról telamon gyanánt két oroszlán veszi körül, mint lényegében e címert a metszvény is mutatja.”² Az Újlakiak címere azért is érdekes, mert a köznemesi ősökre visszavezethető famíliának nem volt nemzetségi eredete (más előkelő családokkal ellentétben), hatalmukat a XIV. században alapozták meg a magyar arisztokrácia új tagjaiként.³

Kutatásom során igyekeztem arra törekedni, hogy Újlaki Lőrinc életútját az általa használt pecséteken keresztül jobban megismerhetővé tegyem és ismertessem azokat a példányokat is, amelyek annyira nincsenek benne a köztudatban. Munkám kezdőpontja Antonio Bonfini *A magyar történelem tizedei* című munkája volt, melyre támaszkodva kezdtem el egy rendszert felállítva elemezni azokat a pecséteket, amelyeket a boszniai herceg használt. Fő forrásom a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Diplomatikai Levéltára és Fényképgyűjteménye (továbbiakban: DL/DF adatbázis) volt, amely az idő adta korlátok miatt

¹ A heraldica vezéronala című művének 98. oldalán így ír a pecsétről: „+ COMES LAVRENTIUS DE WIL(ak)...DUX REGNI BOZNE IVDEX CVRIA REGIE köriratú 1519-dik évi pecsét címerén két oroszlánt. Az utóbbi címer felnégyel paizsának első tagjában két szemközt ágaskodó oroszlán, második s harmadik tagjában 2 pólya (a Hédervári család eredeti címere), a negyedik tagjában pedig kúpos fedelű vártorony van. A paizsra helyezett sisak koronájából koronás nőalak emelkedik ki, kiterjesztett szárnyakkal.”

B. Nyáry A.: A heraldika 98.

² Nagy I.: Magyarország családai 391.

³ Rácz Gy.: Az Ákos-nemzetség 17.

rendkívül megkönnyítette a széleskörű kutatást. Ennélfogva teljeskörűnek akkor lenne mondható a munka, ha a később az említett vidéki levéltárakba is ellátogatok és a felállított rendszerbe⁴ beleillesztem az ott talált pecsétet. Munkám során egy adatbázisba vettem az összes Újlaki Lőrinc által kiadott oklevelet, melyeknek corroboratioit elolvasva – amelyiknek volt – rendeztem egy típusba azon pecsétet, amelyek egy nyomótól keletkeztek. Az elkészült adatbázisból aztán egy rendszerezett katalógust készítettem, ahol az ugyanazon nyomótól származó példányoknak a köriratát, címerábrázolásait, keltezését, alakját és méretét tüntettem fel. A teljességre törekedvén nem mindig vezetett eredményre a kutatás, mivel a pecsét állapotja és sérülései nem tették lehetővé az összes példány részletes és teljeskörű megvizsgálását. A katalógusban és a dolgozatban felhasznált képek a DL/DF adatbázis részét képezik. A téma megértéséhez elengedhetetlennek tartottam, hogy bemutassam Lőrinc környezetét és ismertessem a család többi tagjának életútját. Ez főként a herceg apjánál, Újlaki Miklósnál lesz kulcsfontosságú, hiszen az ő munkájának utószelét kapja majd meg Lőrinc karrierje elején és ebből kell(ene) kitörnie és tovább vinnie a család hírnevét és vérvonalát.

Újlak

A középkori Újlak (Huylak, Vilak Wylok, Iwnlak, Wlhoc) Valkó vármegyében található, de később Szerém, Verőce, Pozsega vármegye részét fogja képezni. A XIV. században még a Csák nemzetség birtokában volt, ám kihalásuk után Kont Miklósnak adományozta a király, az ő rokonai és leszármazottai nevezik először magukat Újlakiaknak.⁵ A XV. századra Magyarország egyik legjelentősebb városa lett a közel 8 – 10.000 lakosával. A város nagyságáról és fejlettségéről tanúbizonyságot tesz az összetett utcahálózat és a számos egyházi intézmény. Egyszerre két koldulórendnek van jelen intézménye: Ágoston-rendnek és a ferenceseknek (az utóbbiba temették Újlaki Lőrincet és első feleségét Dengelegi Pongrác Katalint). További négy egyházi intézménnyel együtt összesen hat templom volt Újlakon a középkorban. Ebből egy kora újkorai összeíráskor már csak a ferences kolostornak, plébániatemplomnak a romjai voltak meg. A városnak, melynek a szabad királyi város címet sosem sikerült megszereznie, kiemelkedő jelentőséggel bíró várkastélya is volt, amely kiemelkedett az összes épület közül.⁶

⁴ A pecsét strukturált leírásában nagy segítségemre volt Körmendi Tamás *Az Aba nemzetség címerváltozatai a középkorban* című munkája.

⁵ Hegedüs A.: Népélet és jogalkotás 195.

⁶ Hegedüs A.: Népélet és jogalkotás 194.

Egy neves magyar család rövid története

A késő középkori magyar történelemben az Újlaki család rendelkezett – a Garai- és Hunyadi családok mellett – a legnagyobb kiterjedésű birtokokkal. Ennél fogva politikai befolyásuk is volt, amit leginkább a saját érdekeik szerint alakítottak hol az egyik, hol a másik párthoz csatlakozva, gyakorlatilag megfélemezvén a politikai hűség fogalmáról. Nagy Iván⁷ munkájában egy Bakó nevezetű Miklóstól eredezteti a családot, akinek három fia közül Lőrinc lesz az Újlaki család őse.⁸ Lőrincnek a Tóth vezetékneve (Sclavus)⁹ azzal magyarázható, hogy a szláv és horvát nemzetiségből lépett a magyar udvar szolgálatába, így magyarosítván nevét Tóthnak hívták.¹⁰ Heraldikai szempontból az ő címerhasználatában fedezhető fel először – a később az Újlakiakra is jellemző – női alak, két oldalán szárnyakkal.¹¹ Három fia volt, akik közül Kont Miklós viszi tovább a család vonalát. I. Lajos király 1364-ben Ujlak várát és a hozzá tartozó uradalmat Miklós nádornak adományozta és az ez által keletkezett adománylevél alapján mondhatjuk, hogy az Újlaki-család megalapítója Tóth Lőrinc fia, Kont Miklós (Wagner István őt a Hédervári nemzetséghez kötötte hibásan, ahogy erre Botka Tivadar munkájában is kitért és több oklevél segítségével cáfolta ezt, melyek közül egy 1357-ben keltezett oklevélben Kont Miklóst Tóth Lőrinc fiaként említik. Raholcza várát és a hozzá tartozó birtokokat [Bakva, Vyllyo, Ilsvá] neki és a rokonainak adományozza II. Lajos király. Így tehát megállapítható, hogy se Kont Miklós, se családja, még a rokon Roholczy ág sem rendelkezik semmilyen kötődéssel a Hédervári nemzetség felé. Ennek heraldikai bizonyítékairól is meg kell emlékeznünk, ugyanis az Újlakiak és a Roholczy család tagjai sem használták a Hédervári nemzetség három függőleges pólyáját a címereikben. Helyette viszont – a később részletesebben bemutatni kívánt – koronás angyal jelenik meg két felemelt szárnyal)¹². Politikai pályafutása tagadhatatlan: hat éven át királyi pohárnokmester, öt évig erdélyi vajda, több alkalommal királyi követ, több megye ispánja is volt. És végül a pályafutása csúcsaként említhető, hogy betöltötte a nádori méltóságot is. Kont Miklós két fia Bertalan és Miklós nem

⁷ Nagy I.: Magyarország családai 389.

⁸ Miklósnak még Lőrincen kívül két fia született, közülük Lőrinc a Hédervári család őse.

⁹ Reiszig E: Az Újlaki család (első) 2.

¹⁰ Botka T.: Kont Miklós 146.

¹¹ Rác Gy.: Az Ákos-nemzetség 17.

¹² Botka T.: Kont Miklós 140 – 145.

töltöttek be semmilyen tisztséget, így az életükre vonatkozóan gyakorlatilag nem rendelkezünk semmilyen pontosabb adattal.¹³

Újlaki Miklós élete

Végül elérkezünk a família kétségkívül legjelentősebb tagjához, Újlaki Miklóshoz. 1410 körül született: ezt onnan tudjuk, hogy elsőként egy 1414-ben kelt oklevélben említik meg őt.¹⁴ Neveltetésében kulcsfontosságot kapott a latin nyelv ismerete, amelyet egy 1454-ben kelt oklevélben is jól szemléltet.¹⁵ Karrierje rögtön bátyja halálát követően indult el, amikor is hirtelen minden hatalom a kezében összpontosult és 1438-tól kezdve közel 40 évig folyamatosan kormányzati pozíciókban volt: az első évben rögtön macsói bán lett, amely tisztségben társa Garai László volt. Azáltal, hogy megkapta a báni címet, hozzá került Valkó, Bács, Baranya, Bodrog, Szerém és Tolna megye ispánsága is.¹⁶ Életében Albert király halála és az utána következő két évtizedes zűrzavar nagy változást hozott. Báni tisztsége, hatalmas vagyona és az arisztokráciában betöltött vezérszerepe miatt döntései nagy jelentőséggel bírtak, főleg akkor, amikor az egyszerre két megkoronázott király közül egynek a hűségére kellett felelnie. Kezdetben V. László oldalán állt, amelynek meg is lett az eredménye: Újlaki Miklós ütötte lovaggá az akkor még csecsemő Lászlót. Nem sokkal később azonban átpártolt Ulászló hívei közé. Ekkor kezdett szövődni egy érdekes szövetség is, ugyanis az 1439-ben szőrényi bánná választott Hunyadi Jánost egyre szorosabb szálak fűzték a macsói bánhoz. Ulászló és V. László hívei egyre erőteljesebben feszültek egymásnak és ez végül a bátaszéki ütközetben csúcsosodott ki: 1441 januárjában Újlaki Miklós és Hunyadi János által vezetett sereg legyőzte V. László seregét.¹⁷ Egy hónappal később Ulászló király mindkettőjüket erdélyi vajdának nevezte ki, ami inkább Újlaki Miklós hatalmát erősítette jobban. Az 1458-ig viselt tisztsége előrébb való volt a báni méltóságnál.¹⁸

Ulászló király halálát követően az 1445. április 7-i országgyűlésen a belső béke megőrzésére ideiglenesen hét főkapitányt bíztak meg és természetesen köztük volt a nagy tekintélynek

¹³ Fedeles T.: Miklós király és Lőrinc herceg 138.

¹⁴ Zsigmond Oklt., 469. Nr. 2047.

¹⁵ DL 102 837. „Nicolaus de Wylak propria manu”

¹⁶ Kubinyi A.: Újlaki Miklós. 48.

¹⁷ Benda K. (szerk.): Magyarország történeti kronológiája 260.

¹⁸ Kubinyi A.: Újlaki Miklós 48.

örvendő Újlaki Miklós is.¹⁹ Hunyadi és Újlaki ekkorra két jelentős tartományúrrá vált, az ország közel kétharmadán ők uralkodtak. Újlaki a szétesőben lévő országban be akarta biztosítani magát: 1446. január 6-án²⁰ szövetséget kötött egy Cillei Ulrik nevű szlavón bánnal majd Hunyadival is szeretett volna szerződést kötni.²¹ Még ebben az évben kölcsönös örökösödési szerződést kötött Bécsben Cillei Ulrikkel és III. Frigyessel V. László és a Szent Korona visszajuttatásáról.²² Öt évvel később, hogy Hunyadi az oszmánok ellen vezetett hadjárat idejére ideiglenes helytartóvá nevezte ki Újlakit (1448), megalakult a Cillei-Garai-Újlaki liga 1453. szeptember 13-án²³, amelynek burkolt célja Hunyadi pozíciójának gyengítése volt.²⁴ Már ekkor érezhető a két szövetséges oldal eltávolodása, de leginkább az Újlaki-Hunyadi szövetség akkor kezdett romlani, amikor János meghalt és fia László birtokba vette Németújvárat, ami Újlaki fennhatósága alá tartozott. Hunyadi László 1456. november 9-én megölette Cillei Ulrikot is, majd a törökök elleni hadjárat ürügyén sereget hívott össze Budán. A királyi udvar arra kérte, hogy hívassa fel öccsét is: ez meg is történt, ezzel pedig besétáltak az udvar és Újlaki által szervezett csapdába. 1457. március 14-én Újlaki erdélyi vajda és más országnagyok is halálra ítélik a Hunyadi testvéreket felségsértés és hűtlenség vádjával. A királyhoz való hűsége nyomán egy hónappal később a Szilágyi Mihály elleni hadjárat főkapitányának nevezik ki.²⁵ Miklósról jellemző egész pályafutása során az okos kivárás és óvatosság: a németújvári jogtalan birtokvételt is felhasználta, kivárt, amíg a király és Hunyadi egymás ellen fordul, majd az elfogatást követően ált élére a dolgoknak, mutatván a király iránti hűséget (hozzá kell tennünk, hogy benne lehetett egyfajta irigység is, hiszen mind Hunyadi László, mind Újlaki Miklós nemesi családból származott, de a Hunyadiak mégis előrébb jutottak).

¹⁹ *Fedelez T.*: Miklós király és Lőrinc herceg 146.

²⁰ *Benda Kálmán (szerk.)*: Magyarország történeti kronológiája 265.

²¹ Ennek próbált keresztbe tenni Hédervári Lőrinc, aki szemben állt Újlaki Miklóssal. Hunyadit arról tájékoztatta, hogy kormányzótársa Székesfehérvárott állított neki csapdát és el akarja fogatni. Hunyadi végül nem hagyta magát befolyásolni és még erősebb bizalommal fordult Újlakihoz, akivel együtt vonult be Székesfehérvárra, ahol megkötötték a szerződést: Dunántúl Miklósé, Kelet-Magyarország pedig Hunyadi birtokában van és egymás fennhatóságában nem szereznek területet és nem intézkednek azon területek kormányzásába.

Kubinyi A.: Újlaki Miklós 49.

²² *Benda K. (szerk.)*: Magyarország történeti kronológiája 265.

²³ *Benda K. (szerk.)*: Magyarország történeti kronológiája 270.

²⁴ *Fedelez T.*: Miklós király és Lőrinc herceg 147.

²⁵ *Benda K. (szerk.)*: Magyarország történeti kronológiája 273.

A következő fordulat akkor jött, amikor Hunyadi Mátyást választották meg királynak, aki joggal bosszúra vágyott bátyja haláláért. A nagyobb birtokosok által akarva-akaratlanul elfogadott király ellen lázadást szervez Újlaki: Mátyás ezt érzi és ennek érdekében elkezd hűségnyilatkozatokat kérni a világi és egyházi méltóságoktól. A lázadás odáig fajult, hogy Újlaki III. Frigyes német császárt választotta meg királynak, csapatait pedig a németújvári birtokán keresztül az országba hívta. 1458. április 7-én összecsaptak a német és magyar csapatok, amelynek kimenetele vitatott: a császári csapatok nyertek, de a győzelmet követően mégis feloszlatták a sereget és Újlaki megakadályozta, hogy Frigyes az országban érvényesítse az akaratát. 1458. március 22-én megegyezett Újlaki a királlyal: a király tiszteletben tartja Miklós birtokait és tisztségeit, de cserébe Újlaki örök hűséget fogad a királynak és visszakapja Németújvárt.²⁶ A szerződés ellenére a király továbbra sem bízott a vajdában, mert 1461-ben ismét egy királyellenes szervezkedés előszelét lehetett érezni. Már ekkor dolgozott Mátyás azon, hogy gyengítse hatalmát Újlakinak, végül 1465 szeptemberében elveszi tőle a szlavón báni címet és az erdélyi vajdaságot is.

Miklós kiváló politikai „játszmáinak” a következő színtere a Mátyás király ellen szervezett összeesküvés volt. Ekkor a király oldalára állt (nem is nagyon volt választása, mivel a szervezkedésben arisztokrata ellenfelei voltak benne) és tájékoztatta a Vitéz János és Janus Pannonius által szervezett királyellenes merénylet előtt a várható eseményekről. A kivárás taktikáját választva végül kevés vért követelt a merénylet leverése és a lázadók által behozott Kázmér lengyel hercegnek el kellett hagynia az országot. Újlakinak igaza lett, így visszanyerte Mátyás bizalmát.²⁷ Ezt meghálálva Miklóst szlavón bánná, majd az oszmánoktól visszafoglalt Bosznia északi részén kialakított királyság élére nevezte ki. Budán koronázták meg 1472-ben, királyságának székhelye Jajca lett. Megkoronázása után a „választott király” címet simán „királyra” cserélte, hűségesküt tett Mátyásnak, majd Szilágyi Erzsébet fiának fogadta az új bosnyák királyt. Királyaként felelős volt az uralma alá eső váraknak a fenntartásáért, amelyek különösen fontosak voltak a törökök elleni védekezésben. A kormányzásban inkább a magyar minta alapján tevékenykedett: nádort nevezett ki, a pénzügyigazgatás első személyének a jajcai vár udvarbíráját nevezte meg, pénzt is veretett. Önálló diplomáciát folytatott a Raguzai Köztársasággal, 1475-ben Rómába zárandokolt²⁸, de az egyiptomi mameluk szultánnal is

²⁶ Kubinyi A.: Újlaki Miklós 50.

²⁷ Kubinyi A.: Újlaki Miklós 50.

²⁸ Uggo Caleffini feljegyzést készített arról, hogy a Bosznia királya Ferrara városán keresztül haladt a 110 fős kíséretével. Rómában IV. Sixtus pápa fogadta: ez a jelenet máig megtekinthető a Szentlélek ispotály nagytermének

létesített kapcsolatot. Újlaki politikai ambíciói azonban itt sem álltak meg, többet akart, amibe aztán bele is bukott: a király nem nézte jó szemmel, hogy egy 1472-ben kelt oklevélben önmagát Bosznia és Szlavónia királyának nevezte, így leváltotta a szlavón báni tisztségéből.²⁹ Az eseményektől függetlenül Újlaki Miklós továbbra is az ország egyik legnagyobb birtokosaként volt számon tartva és ennek megfelelően részt vállalt a magyar ügyekben, ott volt a király 1476-ban megrendezésre kerülő esküvőjén is. Az ennek ellenére kialakult bizalmatlanság átkerült az utódra is, Újlaki Lőrincre, akinek az volt az egyik fő feladata, hogy kibújjon apja árnyékából.

Újlaki Lőrinc élete és pályakezdése

Lőrinc életére vonatkozólag egy kicsivel több információnk van, mint Újlaki Miklósról. Születésének idejét pontosan nem datálhatjuk, de ebben segítségünkre van két birtokjogi ügyben kiállított oklevél: az első 1459-ben kelt, itt még Miklós az egyetlen fiára Istvánra utalt. A másik oklevelet 1460. szeptemberében állították ki, amelyben már Lőrinc is szerepel az említett utódok között. Neveltetésére vonatkozólag semmi pontosat nem tudunk, annyi bizonyos azonban, hogy a latin nyelv elsajátítása nála is központi szerepet töltött be. Szellemi és testi nevelésére különleges hangsúlyt fektettek: az írás és olvasás művészetét és a kardforgatást is eltanulhatta harcedzett apródoktól és egyházi személyektől apja udvarában.³⁰ Lőrinc egészen fiatalon, már serdülőként egyre jelentősebb tagjává kezdett válni Mátyás király udvarának, ahová apja révén került be. A királlyal egészen bensőséges viszonyt ápolt, noha a Miklóssal szemben tanúsított bizalmatlanság rá is kihatott (Antonio Bonfini művében többször is megemlíti, hogy Lőrinc és a király kiváló kapcsolatot ápolnak).³¹ Újlaki Miklós 1477-ben hunyt el, ekkor fia 17 éves volt, így a magyar szokásjog szerint nem számított felnőttnek. A kora ellenére óriási felelősség kezdte nyomni a vállát: megörökölte a macsói bánságot és boszniai herceg is volt. Politikai karrierjének korai szakaszában már ezekkel a titulusokkal, de az apja pecsétjével adott ki okleveleket.

északi falán. Hazatérve a zárandoklatról Miklós és fia, de különösen Miklós rengeteg kolostor és egyházi intézmény alapításában vállalt jelentős szerepet: öt ferences, egy Ágoston-rendi kolostor, két ispotály és öt várkapolnának az alapítása fűződik a nevéhez.

Fedeles T.: Miklós király és Lőrinc herceg 160 – 163.

²⁹ *Kubinyi A.*: Újlaki Miklós 50.

³⁰ *Fedeles T.*: Miklós király és Lőrinc herceg 141.

³¹ *Fedeles T.*: Dux Laurentius 42.

1477 augusztusától egészen 1496-ig olvashatjuk Lőrinc neve mellett a macsói báni címet. Ugyanakkor fontos megjegyeznünk, hogy az apja halálát követő évben a király kormányzati változásokat eszközölt az érintett területen, így gyakorlatilag csak egy „repräsentatív” tisztség maradt a macsói bánság, mintsem tényleges méltóság. Nem kaphatta meg a bosnyák királyi címet, sem a hozzá tartozó birtokokat, de a hercegi titulust használta a titulátúrájában: „Laurentius de Wylak dux Bozne.”³² Mátyás király halálának évére az ország harmadik legtöbb birtokával rendelkező birtokosa lett Újlaki Lőrinc.³³

Mátyás halálát követően a trónért folyó harcban az elhunyt király fiának, Corvin Jánosnak egyik legjelentősebb támogatója Újlaki Lőrinc volt. Először még Corvin és hívei győzedelmeskedtek a trónért folyó harcokban, majd Jagelló Ulászló és hívei (Kinizsi Pál és Bátori István vezetésével) Csonthegynél legyőzték Corvin csapatait.³⁴ Újlaki Lőrinc – társaihoz hasonlóan – a Habsburgok felé orientálódott. Ulászló, miután visszaverte a betörő Habsburgokat, leszámolt a belső elégedetlenkedőkkel, köztük Újlaki Lőrincel is, aki időközben a saját rezidenciájára vonult vissza. Újlaki nevére egy elég hosszú bűnlajstromot húztak: „Délvidéken több birtokot, várat, monostort foglalt el; Habsburg Miksa párthíve volt; nem vett részt Ulászló koronázásán; nem küldött sereget a Habsburgok elleni hadjárat alkalmával; familiárisai királyi adószedőket gyilkoltak meg; összejátszott a törökökkel; az uralkodót beszéd közben „ökörnek” szokta nevezni.”³⁵ Az itt felsoroltakat röviden összefoglalva: a herceg hűtlensége okán (nota fidelitatis) szerveződött ellene büntetőhadjárat.³⁶ Lőrinc számára lett volna lehetőség a helyzete javítására, ugyanis Ulászló meghívta Bácsra, hogy tisztázza magát a vádak alól, azonban ezt nem fogadta el és maga helyett édesanyját küldte a király elé.³⁷ A büntetőhadjárat előkészületei 1494-ben kezdődtek, majd Drágfi Bertalan erdélyi vajda irányításával megindult a támadás. Legfontosabb célpont Lőrinc újlaki rezidenciájának elfoglalása volt, így tudták a leghatékonyabban térdre kényszeríteni a herceget. És ez be is következett: négy hónapos ostrom után Lőrinc és társai meghódoltak a király előtt és a király felszámolta a lázadást 1495 közepére. Lőrinc és hívei visszaadták a jogtalanul elfoglalt birtokokat, továbbá Lőrinc több várát (Újlak,

³² *Fedeles T.*: Dux Laurentius 43.

³³ *Fedeles T.*: Dux Laurentius 43.

³⁴ *Fedeles T.*: Miklós király és Lőrinc herceg 151.

³⁵ *Fedeles T.*: Dux Laurentius 44.

³⁶ *Fedeles T.*: A király és a lázadó herceg 18.

³⁷ *Fedeles T.*: A király és lázadó herceg 31.

Újvár, Szávaszentdemeter, Kaposújvár, Poltos, Beletincz) 1498-ig egy ideiglenesen kinevezett tiszttviselő kormányozta.

A büntetőhadjárat eseményei után viszonylag hamar, 1498-már bizonyosan helyreállt Újlaki Lőrinc tekintélye és kezdett újra visszaállni a politikába: Ulászló újra kezdte meghívni folyamatosan a királyi tanács üléseire. Az első ülés, ahol jelen volt biztosan 1499-re tehető. Egyre fontosabbá váló szerepkörét jól jelzi, hogy három évig a nándorfehérvári bánság élére is kinevezték 1510 – 1513 között. Noha nem ez a legjelentősebb tisztség, de a közelmúlt eseményeit értékelve mindenképpen egy fontos lépés volt a politikai életbe való visszakerülésében.³⁸Pályafutása csúcsának tekinthető az országbírói tisztség betöltése, amelyet 1518-tól egészen haláláig viselt. A hat évig betöltött országbírói tisztsége alatt közel 400 oklevelet állított ki a kúria. Ezzel a tisztséggel nem járt együtt, hogy a hátralévő éveiben csak a bíraskodással és ítélezéssel foglalkozzon, ez sokkal inkább egy komoly presztízzsel bíró cím volt ekkor. Budán működő irodában tapasztalt hivatalnokok voltak, akik rutinszerűen állították ki az okleveleket.³⁹

Hivatal pecsétek

Az általam megvizsgált – Újlaki Lőrinc által kiadott – több, mint 300 oklevél pecsétjei közül időrendben az első 1477-re datálható, amikor is a herceg és macsói bán az újlaki várnagynak a szolgálataiért mutatott hála jeléül két szőlőt adományozott neki.⁴⁰ Az oklevél alján egy körülbelül 48 mm átmérőjű, vörös pecsét található, amelynek mezejében indadíszes motívumok és aszimmetrikus tárcsapajzs látható: feltűnően megjelenik itt is a jellegzetes Újlaki sisakdíszt motívuma; a pajzs első mezejében satírozott pólya, második mezeje satírozott. A pajzs bal felső sarkán csőrsisak ül; sisakdísz: angyal (?). A pecsét körirata sérüléseiből adódóan nem olvasható, de a motívumok szerencsére jól kivehetők (Kat. 1.).

A következő oklevél, amely még szintén a Újlaki politikai karrierjének korai szakaszához tartozik 1477. 11. 1-jén kelt, amelyben Lőrinc, mint boszniai herceg szerepel: „Dalyoi-i Felfewldi Pál macsói bánnal Warda-i Miklóst, Mátyást és Aladárt nyugtatják arról a 3 márkáról,

³⁸ *Fedele T.*: Miklós király és Lőrinc herceg 153.

³⁹ *Fedele T.*: Dux Laurentius 46.

⁴⁰ A regesztában is olvasható, hogy ezt az oklevelet Újlaki Miklós pecsétjével erősítette meg. online elérhetőség: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/207009/?list=eyJxdWVyeSI6IClXMDA4ODUifQ>

Erre vonatkozólag az oklevél corroboratiojából is olvashatunk: „sigillo dicti quondam genitoris nostri quo velut banus Machoviensis utebatur...” DL 100 885.

melyet ezek a bánok hatsága alól való mentesítésért fizettek.”⁴¹ Az oklevél hátulján két pecsétnyom is található, mindkettő természetes színű és szintén van majuszkulás körirata, azonban a pecsét állapota miatt olvashatatlan (Kat. 2.).

A megvizsgált pecsétek közül a korai szakasz után hosszú idő telik el, hogy a következő hivatali pecsét típus megjelenjen: az országbírói pecsét (később kifejtésre kerül, hogy ezen időszak alatt számos magánpecsétet használt Lőrinc). Módszeresen elkülönítettem egy országbírói kisebb és nagyobb pecsétet (azonban akadtak olyan esetek is, amikor az országbírói kisebb pecsétek közül egy-egy motívum eltért, így ebből fakadóan újabb pecsétnyomokat különítettem el ebben a kategóriában). Az első olyan oklevél, amelyet országbírói pecsétjével látott el, 1518. június 28-án kelt.⁴² Országbírói nagypecsétek⁴³ közül két pecsétnyomóval találkoztam: az egyik 55 mm, a másik 46 mm átmérőjű volt (Kat.3.). Motívumaikban megegyeznek, ugyanis a jellegzetes indadíszes mezőben a már fentebb is említett aszimmetrikus négyelt tárcsapajzs van: első mezejében két ágaskodó oroszlán koronát emel, második és harmadik mezeje ötször vágott, negyedik mezejében őrtorony látható. A pajzson zárt sisak ül, amelyen háromágú liliomos korona van. Ennek a koronának egy érdekessége, hogy valószínűleg Lőrinc egy drágakövekkel ékesített arany koronával rendelkezett, amely Újlaki Miklós használatában lehetett egykor.⁴⁴ A sisakdísz pedig egy angyal(?)⁴⁵: ez a női alak hasonlóan megjelenik az Újlakiak, Raholcaiak és a Gordovai fancsok pecsétein egyaránt.⁴⁶ A pajzs két oldalán ágaskodó oroszlán látható.⁴⁷ Fontos megjegyezni, hogy ezek az állandónak tekinthető motívumok jelennek meg Újlaki Lőrinc herceg sírján is, ahol a sírkő bal felső sarkában található 3 db aranykorona, jobb felső sarkában egy négyelt aszimmetrikus tárcsapajzs, amelynek második és negyedik mezejében két

⁴¹ Zichy Okmt 208. Nr. 115.

⁴² Ennek a pecsétnek a mezejében és a peremén is súlyos sérülései vannak, ennél fogva nem ez a példány szolgált az országbírói pecsét heraldikai leírásának alapjául.

⁴³ A pecsétek elkülönítéséhez a DL 60062-es jelzetű oklevél corroboratioja segített: „sigillum nostrum autenticum”.

⁴⁴ Erre vonatkozólag a DF 237 917-es jelzetű oklevélben találunk említést: „ex auro factam et margaritis et lapidibus preciosis ornatam”. *Fedeles T.: Dux Laurentius* 44.

⁴⁵ Csoma József is utal az angyalra: A paizsban egyesítve a paizs heroldalakja s erre ráhelyezve a sisakdísz, koronából növekvő koronás, szárnyas női törzse.

Csoma J.: Kont Miklós 32.

⁴⁶ *Lővei P.: Néhány címeres emlék* 53 – 55.

⁴⁷ Bándi Zsuzsannak külön tételt szentelt a DL 47299-es jelzetű oklevél országbírói pecsétjének. *Bándi Zs.: Jagelló kori katalógus* 119.

oroszlán koronát emel, bal alsó sarkában a Raholcai család motívumai vannak, jobb alsó sarkában pedig az őrtorony látható. A pecsétek köriratán + COMES LAVRENCIVS DE WIILAK [DV]X REGNI BOZNE IVDEX CVRIE REGIE felirat olvasható két szalagkeret között reneszánsz majuszkulás írásban. Ebből is látható, hogy titulátúrájában konzekvensen használta a boszniai herceg mellett az országbírói tisztséget is. Ugyanebben a kategóriában a méretükben kisebb példányok is ugyanezekkel a motívumokkal és köriratokkal rendelkeznek. A megvizsgált pecsétek közül az egyik oklevél corroboratiojából kiderül, hogy egy bizonyos Henczelffy Istvánnál tartotta a pecsétnyomót.⁴⁸

Országbíróként kisebb pecséteket (Kat. 5.) is használt, amelyekből 45 darabot találtam a kutatásom során. Ezeknek a mérete körülbelül 45 mm, színük vörös. Motívumaikban szinte megegyezik a nagyobb pecséttel, azonban egy különbség van: a pajzstartó oroszlánok, amelyek a magasba emelkedő női alak mellett voltak a nagyobb pecséten, itt nincsenek rajta. A pecsétek sérültek, így a köriratokat több azonos pecsét segítségével tudtam kiolvasni. Ebben a típusban ismét el kellett különítenem több pecsétnyomót, ugyanis vagy a méretében nem egyezett meg, vagy a motívumokban volt különbség. Ez utóbbi abból a szempontból volt érdekes, hogy az indadíszes motívumok mások voltak: az egyik pecsétnyomón több és vékonyabb indák voltak, míg a másiknál kevesebb és vastagabb díszek voltak a mezőben. Azok a típusok, ahol vastagabb indadíszek voltak, ott nem aszimmetrikus tárcsapajzs van, hanem négyelt doborpajzs.

Magánpecsétek

Kumorovitz L. Bernát *A magyar pecséthasználat története a középkorban* című művéből az látszik, hogy kezdetben azoknak a világi személyeknek voltak saját pecsétjeik, akik valamilyen közhivatalt töltöttek be. Ezek között találunk gyűrűs pecséteket is, amelyekkel nem csak lezárni lehetett az adott levelet, hanem hitelesíteni is.⁴⁹ Ezen belül érdekesek az

⁴⁸ Henczelffy István: A Petroveczi család tagja volt, 1515-ben királyi ügyigazgató. (olvasható: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/otodik-kotet-356E/henczelffy-csalad-petroveczi-38BB/>)

II. Ulászló neki adományozta a garamszentbenedeki apátságot 1511-ben, azonban később egyházi nyomásra le kellett mondani róla. Az 1500-as évek elején birtokadományok ügyeiben olvashatunk vele kapcsolatos információkat az oklevelekből.

⁴⁹ Gesztelyi T. – Rácz Gy.: Antik gemmapecsétek 11.

antik gemmapecsétek.⁵⁰ Újlaki Lőrinc által kiadott pecsétek közül kilenc pecsétet azonosítottam, amelyek többsége gemmapecsét. Az első ismert magánjellegű pecsét 1488-ból származik: a példány magánlevélen szerepel papírfelzettel ellátva (Kat. 7.). Motívumai nem vehetők ki tisztán, egy aszimmetrikus tárcsapajzs van a közepén, oldalán apró pálcák. Gyűrűspecsétek közül az első 1507-ből ismert: a DL 65999-es jelzetű oklevél corroboratiojából derül ki, hogy „sigillo nostro anulari quo utimur”. A további hét példány a gemmapecsétek közé sorolandók, amelyek nyolcszögletűek és körülbelül 16x20mm a méretük (Kat.8.). Két főbb típust kell elkülönítenünk: a herceg pályafutása elején a Bonus Eventus megjelenítő gemmapecsétjeit használta, majd később áttért az oroszán-ábrázolásra. Az előbbi elsősorban a bőséget jelentette, de nagyon közel állt Fortunához jelentésben és elterjedésben is a pecsétek körében. Megjelenítése: kezében tartott kalász és gyümölcsök. Ábrázolásában két típust szokás elkülöníteni: egy szemből álló és egy oldalról álló. Bonus Eventus ábrázolásának legjelesebb képviselője maga a herceg (1490, 1493⁵¹, 1494⁵²).⁵³ A megvizsgált pecséteken az oldalra álló Bonus Eventus látható, miközben gyümölcsös tálat emel, másik kezében pedig kalász látható. Oroszán ábrázolásnál az állat balra lép, de előtte egy másik állat van, talán egy nyúl. Ez az oroszán ábrázolásokkal ellátott gemmapecsétek történetében a korai időkre tehető.⁵⁴ Az állat sörényét gömbök alkotják. Az oroszánt megjelenítő gemmapecsétek közül is el kellett választani azokat a példányokat, ahol az oroszán egy emelvényen áll, alatta pedig különféle motívumok, de a pecsét állapota miatt

⁵⁰ Az antik gemmapecséteket a középkorban főleg okleveleken használták. A 13. századból már 8 db ilyen pecsétet ismerünk, a 14. századból ennél kevesebb – hat – ismert. A 15. század végétől a 16. század elejéig egy ugrásszerű növekedést figyelhetünk meg a számukat illetően, ugyanis ekkor már 40 fölé emelkedik az antik gemmapecsétek száma. Tulajdonosuk főleg világi főurak és nemesek, de vannak egyházi személyek is. Ezeknek a példányoknak a megértése abból a szempontból is nehezebb, hogy a középkori tulajdonos mit értett vagy mit látott a pecsétnyomóban lévő alakokról/ábrázolásokról.

Gesztelyi T.: Antik gemmapecsétek 111 – 112.

⁵¹ Újlaki Lőrinc herceg macsói bán Sáska István jobbágnak adja élte tartamára a Nagyrákos birtokon lévő félkuriát és meghagyja németújvári várnagyainak, Sáska Istvánt míg él, ne merjék a kuria birtokában háborgatni. Regeszta forrása: OL regeszta (Fekete Nagy).

⁵² „Laurencius dux de Wylak” macsói bán a Dobrakwchya mellett, Anna asszony tiszteletére alapított páloskolostor szerzeteseinek kérésére átírja privilegiális formában Thollowcz-i Mathkó bán 1439-i s apja, Wylak-i Miklós 1444-i okleveleit (l. 16. és 19. sz. a.), amelyek az ő Konthowcz nevű vára mellett fekvő Pezyancz falura vonatkoznak, megígérve, hogy az oklevelet újból való bemutatása után nagyobb, pergamen-oklevélbe is átíratja. Regeszta forrása: Publikált regeszta (Mályusz Elemér): LK 7 (1929) 306.

⁵³ *Gesztelyi T – Rácz Gy.: Antik gemmapecsétek 31.*

⁵⁴ *Gesztelyi T – Rácz Gy.: Antik gemmapecsétek 27.*

ezeknek a pontosabb leírása nem lehetséges. Ezeknek a pecséteknek a vizsgálata során az oklevelek mind utalnak a pecsét jellegére a corroboratio részben.

A családi vonal vége

Újlaki Lőrinc élete utolsó éveiben – a betöltött országbírói tisztség mellett – komoly betegségben szenvedett. Apjához hasonlóan ő is elkapta a köszvényt, amely miatt a mozgás már egyre nehezebbé vált számára. A betegség mellett egy másik fontos kérdés is egyre égetőbbé vált: az utódlás. Lőrinc első házasságában Dengelegi Pongárc Katalinnal volt együtt egészen 1510-ig. Minden szempontból kiváló házasságnak egy hiánya volt, mégpedig a fiú örökös.⁵⁵ Katalin halála után Lőrinc más stratégiát választott a párkeresésben: egy kevésbé ismert szlavón nemesi családból vezette oltár elé Bakóci Magdolnát. Vélhetően személyesen is ismerte a házasság előtt, ugyanis Lőrinc rengeteget tartózkodott Raholcán, ahol a Bakóci család élt. Ez a házasság is az elsőhöz hasonlóan utód születése nélkül ért véget.⁵⁶ Lőrinc által utolsóként kiállított oklevél 1524. július 1-jén kelt.⁵⁷ Ezen az oklevélen egy rendkívül erősen töredezett, természetes színű, kör alakú pecsét látható. Motívuma teljesen eltér a korábbiakban megszokottaktól: egy központi alaknak a feje látható a pecséten, nincs jelen se a címer, se a sisakdísz képző kitárt szárnyakkal rendelkező angyal és a koronát tartó oroszlánok. Fedeles Tamás a halálával kapcsolatban egy különös észrevételt tesz: egy II. Lajos király által 1494-ben kiállított oklevélben „néhai herceg”-ként tesz említést Újlaki Lőrinc-re. Nem valószínűsíthetjük, hogy ekkor halt meg, mert később sok oklevél kiállítása és pecsét használata köthető az ő nevéhez. Ezen érdekességtől függetlenül bizonyosan állítható, hogy Újlaki Lőrinc 1524 nyarán hunyt el utód nélkül. Emiatt az Újlaki család azon famíliák

⁵⁵ Fedeles T.: Miklós király és Lőrinc herceg 145.

⁵⁶ Fedeles T.: Miklós király és Lőrinc herceg 145.

⁵⁷ DL 72446.

Újlaki Lőrinc országbíró közli a sági konventtel Monyorokerek-i Erdewdy Péter panaszát, amely szerint Korpona királynői város tanácsa és polgárai a panaszos és testvérei, Hont megyei, Csábrág várához tartozó Dewyche possessió határában egy zabbal, árpával és hüvelyesekkel bevetett földön a vetést lekaszálták, karddal levagdosták és letaposták, összegyűjtött szénát felgyújtottak és erdőt vágtak le, a fát elhurcolván; meghagyja a konventnek, kézbesítse hites emberével Korpona városnak e parancsot és a hites személy előszóban is figyelmeztesse őket, hogy az inszinuációs parancsra annak kézhezvételétől számított 15 napon törvényben jelenjenek meg. Átírja a sági konvent 1524. július 11-i jelentésében. Hont m.: Csábrág vára. Devicse nevű tartozéka. Földrajzi nevek. Korpona város és tanácsa. Zab, árpa és hüvelyesek.– Regeszta forrása: OL regeszta (IIa)

sorába tartozik, amely Mohács előtt fiú utód nélkül kihalt. A herceget az újlaki ferences templomban helyezték végső nyugalomra Újlaki Miklós és Dengeregi Pongrác Katalin mellé.

Forrás és irodalomjegyzék

1. Kiadott források

Bonfini, A.: A magyar történelem = *Antonio Bonfini*: A magyar történelem tizedei. Bp. 1995.

DL/DF = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Diplomatikai Levéltára és Fényképgyűjteménye

online elérhetőség: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/>

Zichy Okmt = A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vasonkeo. I – XII. Pest 1871. XI.

Zsigmond Oklt. = *Mályusz Elemér*: Zsigmondkori oklevéltár I – XV. Bp. 1951 – 2022. IV.

2. Szakirodalom

Bándi Zs.: Jagelló-kori katalógus = *Bándi Zsuzsanna*: Az Országos Levéltár Jagelló-kori pecsétkiállításának katalógusa. Levéltári Közlemények 64. (1993) 1. sz. 106 – 142.

Benda K. (szerk.): Magyarország történeti kronológiája = *Benda Kálmán (szerk.)*: Magyarország történeti kronológiája. I – IV. Bp. 1983. I.

Botka T.: A heraldikai bizonyítékok = *Botka Tivadar*: A heraldikai bizonyítékok. Századok 7. (1873) 570 – 574.

Botka T.: Kont Miklós = *Botka Tivadar*: Kont Miklós nádor téves sarjadéka. Századok 4. (1870) 3. sz. 139 – 154.

C. Tóth – Horváth – Neumann – Pálosfalvi: Magyarország világi archontológiája = *C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás*: Magyarország világi archontológiája 1458 – 1526. I. Főpapok és bárók. Bp. 2016.

Csánki D.: Harminchat pecsétes oklevél = *Csánki Dezső*: Harminchat pecsétes oklevél 1511-ből. I – II. Turul 5. (1887) 1 – 11., 49 – 59.

Csánki D.: Magyarország történeti földrajza = *Csánki Dezső*: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában. I – VI. Bp. 1890 – 1913. II.

Csergheő G.: Czimerek = *Csergheő Géza*: Czimerek az Újlakiak illoki síremlékein. Archaeológiai Értesítő, Új folyam, IX. (1889) 139 – 143.

Csoma J.: Kont Miklós = *Csoma József*: Kont Miklós nádor czimere. Turul 21. (1903) 30 – 33.

Csoma J.: A magyar nemzetségek = *Csoma József*: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. I-III. Bp. 1904. III.

Gr. Eszterházy J.: Adalékok = *Gr. Eszterházy János*: Adalékok a Sárköz-Újlaki Ujlaky család nemzékisméjéhez. Századok 4. (1870) 3. sz. 155 – 160.

Fedeles T. – *Novák Á.*: Újlaki Miklós = *Fedeles Tamás* – *Novák Ádám*: Újlaki Miklós pecséthasználata. Turul 43. (2020) 11-18.

Fedeles T.: Bosniae [...] rex = *Fedeles Tamás*: „Bosniae [...] rex [...] apostolorum limina visit. Újlaki Miklós 1475-ös római zarándoklata. Történelmi Szemle 50. (2008) 4. 461 – 478.

Fedeles T.: A király és a lázadó herceg = *Fedeles Tamás*: A király és a lázadó herceg (Újlaki Lőrinc és szövetségesei elleni királyi hadjárat 1494 – 1495). Bp. 2012.

Fedeles T.: Egy középkori főúri család = *Fedeles Tamás*: Egy középkori főúri család vallásossága: Az Újlakiak példája. Századok 145. (2011) 2. sz. 377–418.

Fedeles T.: Miklós király és Lőrinc herceg = *Fedeles Tamás*: Miklós király és Lőrinc herceg. Az utolsó két Újlaki vázlatos pályaképe. In: Személyiség és történelem. A történelem személyiség. (A történeti életrajz módszertani kérdései). Szerk.: Vonyó József. Pécs 2017. 135 – 169.

Fedeles T.: Dux Laurentius = *Fedeles Tamás*: Dux Laurentius. Újlaki Lőrinc boszniai herceg pályafutása. Bácsország 68. (2014) 1. sz. Pécs 40 – 46.

Fógel J.: II. Ulászló udvartartása = *Fógel József*: II. Ulászló udvartartása. Bp. 1913.

Fügedi E.: A 15. századi magyar arisztokrácia = *Fügedi Erik*: A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása. Bp. 1970.

Gesztelyi T. – *Rácz Gy.*: Antik gemmapecséték = *Gesztelyi Tamás* – *Rácz György*: Antik gemmapecséték a középkori Magyarországon. Bp. 2006.

Gesztelyi T.: Antik gemmapecséték = *Gesztelyi Tamás*: Antik gemmapecséték középkori okleveleken. Ókor (2006) 3 – 4. sz. 110 – 114.

Gyöngyössy M.: Újlaki Miklós = *Gyöngyössy Márton*: Újlaki Miklós boszniai királyi pénzverése. Az Érem 54. (1998) 2. sz. 6 – 19.

Hegedűs A.: Népélet és jogalkotás = *Hegedűs Antal*: Népélet és jogalkotás a középkori Újlakon. Bp. 1983.

Kubinyi A.: Újlaki Miklós = *Kubinyi András*: Újlaki Miklós. In: Nagy milleniumi arcképcsarnok. Szerk. Rácz Árpád. Budapest 2002. 48-50.

Kumorovitz L. B.: A magyar pecséthasználat = *Kumorovitz L. Bernát*: A magyar pecséthasználat története a középkorban. Bp. 1993.

Laubhaimer – Pollák – Török (szerk.): Egyetemes Magyar Encyclopaedia = Szerk. *Laubhaimer Ferenc – Pollák János – Török János (szerk.)*: Egyetemes Magyar Encyclopaedia 1 – 13. Bp. 1876. 13. online elérhetőség: <https://www.szaktars.hu/szentistvantarsulat/view/torok-janos-pollak-nep-janos-laubhaimer-ferencz-szerk-egyetemes-magyar-encyclopaedia-13-so-zwingli-1876/?query=ujlaki%20csal%C3%A1d&pg=146&layout=s>

Lővei P.: Néhány címeres emlék = *Lővei Pál*: Néhány címeres emlék a 14-15. századból. Művészettörténeti Értesítő 40. (1991) 1 – 2. sz. 53 – 55.

Mályusz E.: A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok = *Mályusz Elemér*: A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. Levéltári Közlemények 7. (1929) 3. sz. 278 – 311.

Marosi E.: Magyarországi művészet = *Marosi Ernő (szerk.)*: Magyarországi művészet 1300-1470 körül 2. Budapest 1987. 119.

Nagy I.: Ujlaki Lőrincz pecsétje = *Nagy Iván*: Ujlaki Lőrincz pecsétje 1519. Archaeologiai Értesítő 2. (1870) 12. sz. 229 – 233.

Nagy I.: Magyarország családai = *Nagy Iván*: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I – XII. Pest 1857. XI.

B. Nyáry A.: A heraldika = *B. Nyáry Albert*: A heraldika vezérfonala. Bp. 1886.

Paur I.: A két utolsó Újlaki = *Paur Iván*: A két utolsó Újlaki és capistranói János frater. Hazánk 1. (1858) 369 – 400.

Rácz Gy.: Az Ákos-nemzetség = *Rácz György*: Az Ákos-nemzetség címere. Turul 68. (1995) 11 – 37.

Rácz Gy.: Az Árpádok sávozott címere = *Rácz György*: Az Árpádok sávozott címere egyes főúri pecséteken a XIII – XIV. században. Levéltári Közlemények 63. (1992) 1. sz. 123 – 135.

Reiszig E.: Az Ujlaki család (első) = *Reiszig Ede*: Az Ujlaki-család (Első közlemény). Turul 57 (1943) 1 – 2. sz. 1 – 14. online elérhetőség: AZ UJLAKI-CSALÁD. Első közlemény. | Turul 1883-1950 | Kézikönyvtár (arcanum.com)

Reiszig E.: Az Ujlaki család (második) = *Reiszig Ede*: Az Ujlaki-család (Két közlemény). Turul 57 (1943) 3– 4. sz. 56 – 66. online elérhetőség: AZ UJLAKI-CSALÁD. Második közlemény. | Turul 1883-1950 | Kézikönyvtár (arcanum.com)

Tóth E.: A magyar címer = *Tóth Endre*: A magyar címer színeinek és kettőskeresztjének eredetéhez. Turul 87. (2014) 81–9

